

Antal Anett¹: A körhinta forog tovább – kikapuk, nagy lehetőségek az EU belső piacon megvalósuló adócsalás kapcsán

Debreceni Jogi Műhely, 2010. évi (VII. évfolyam) 2. szám (2010. április) 26-35.

1. Témafelvetés

A szakirodalom találóan körhinta-csalás elnevezéssel utal arra a nem új keletű jelenségre, mely túlmutat a nemzeti harctéren eddig is nagyon komoly károkat okozó adócsalásnál. Hogy miért találó? Gondoljunk csak a körhintára, milyen érzést vált ki, ha az ember benne ül, vagy csak kívülről nézi? Szédülni kezdünk, minden elmosódik, követhetlenné válik. Persze a kifejezés nem ebből a hasonlatból ered, de a módszer, melyet az adócsalók alkalmaznak, képletesen és leegyszerűsítve ezt a célt szolgálja, kihasználva az Európai Unió átmeneti áfarendszerét, valamint a helyzetet még fokozza a fiktív cégek jelenléte vagy azok utóbb fiktívvé válása, lehetővé téve a bűnözők számára, hogy mentesüljenek a büntetőjogi felelősségre vonás alól. Látható tehát, hogy a probléma összetett. Nemcsak büntetőjogi, hanem adójogi és cégjogi aspektusból is szükséges megközelíteni.

Az adócsalás eme formája – mint arra kitértem – nem megy újdonságszámba, csupán hazánkban tűnhet annak a 2004-es csatlakozásunkat figyelembe véve. A módszerek, melyek az elkövetésének alapjául szolgálnak, mit sem változtak. Ezek között szerepel az adó meg nem fizetése, az adós eltűnése, és a jogtalan adó-visszaigénylés. Egyfajta evolúció mégis megfigyelhető, mégpedig a cselekmény volumenét illetően. Szervezett bűnözés keretében, zárt körben, minél több láncszem bevonásával, lehetőleg minél több országban és minél nagyobb értékű árut vagy szolgáltatást újra és újra kell eladni, illetve megvenni. Bizonyos szempontból hasonlóképpen kellene gondolkodnia az ilyen ügyekben eljáró hatóságoknak is, és minél több ember illetve állam bevonásával, jól szervezeten kellene fellépni.

Mivel az így kialakuló sokszereplős, de legalább három résztvevőből álló ügyletben az egyes tagok nemcsak saját államukban, hanem más-más országban adják-veszik a terméket az EU területén, nem lehet eleget hangsúlyozni, hogy elengedhetetlen a tagállamok közötti összefogás és együttműködés, melynek megvalósítását az Európai Unió évtizedek óta konkrét lépésekkel segít elő. A nehézséget gyakran az okozza, hogy a csalók nemcsak országhatárt lépnek át, hanem az Unión kívüli, harmadik országban működő társaságot is bevonnak a játékba.

A rendkívül nagy profit miatt újabban a terrorizmus is hasznot merít belőle, és a nyereséget újabb bűncselekmény elkövetésére használják fel. Sőt megfigyelhető, hogy a korábban más súlyos bűncselekmények elkövetői is az ilyen jellegű üzletek irányába térnek át, mert az adócsalás büntetési tétele sokkal kisebb, mégis legalább akkora hasznot fölözhetnek le és a lebukás csekély esélye sem elhanyagolható.²

A számok is beszédesek. Az adócsalások évente 200-250 milliárd euró kárt okoznak az Európai Unió országainak. Egy másik megdöbbentő adat bizonyítja, milyen méreteket ölt a kár, ha csak egy államot veszünk számításba, azaz mennyiben érint minket az adócsalás okozta bevétel kiesés: Magyarországon a Vám- és Pénzügyőrség által 2009-ben felderített nagy gazdasági bűncselekmények listáját egy közel ötmilliárdos adócsaló, 36 cégből álló szervezet vezeti, hogy csak egy konkrét esetet említsek példaként. De a körhinta-csalások esetén már államokról beszélünk, azaz a károk hatványozottan jelennek meg. Mindez érzékelteti, hogy milyen sürgető a *valóban* határozott és konkrét fellépés illetve összefogás. Az Európai Unió az együttműködés, a harmonizáció, az egységesség égisze alatt igyekszik céljait megvalósítani. Íme egy eset, amikor ezekről már nemcsak beszélni kell, hanem megmutatni a világnak, hogyan is kell ennek működnie a gyakorlatban. Éppen ezért a lehetséges elméleti és gyakorlati megoldásokra szeretném felhívni a

figyelmet írásomban, arra, hogyan szállhat harcba a „jó oldal” az adócsalók ellen

2. A körhinta-csalás

2.1. Mi a körhinta-jelenség?

A módszer lényege az, hogy az áru minél többet érjen akkor, amikor elhagyja az országot, így több forgalmi adót lehet visszaigényelni. Ezzel szemben minél kisebb értékre próbálják beállítani, amikor behozzák az unióba, annak érdekében, hogy kevesebb vámot és import áfát kelljen fizetni érte.³

A körhinta-csalás legalább háromszereplős ügylet, amely során az egyik tagállamban bejelentkezett és nyilvántartásba vett „A” vállalat („csatorna” vállalat) adómentes, Közösségen belüli termékértékesítést végez, egy másik tagállamban bejelentkezett „B” vállalat (fiktív adóalany) részére. „B” vállalat az általános forgalmi adó megfizetése nélkül belföldi továbbértékesítést végez. „B” vállalat a „C” vállalat részére történő értékesítés során természetesen felszámítja az értékesítést terhelő forgalmi adót, amit viszont nem fizet be a saját tagállama költségvetésébe. A „C” vállalat („közvetítő” vállalat) a „B”-től való beszerzésre felszámított adót levonásba helyezi vagy visszaigényli és a terméket a hazai piacon értékesíti bruttó áron, így végeredményképpen a „C” által „B” részére megfizetett adó összege kiesik a költségvetési bevételek közül.

Több probléma is felmerül a körhinta-csalással kapcsolatban. Egy másik tagállamban értékesített termék 0%-os adókulccsal adózik a származási országban és a célország adómértékével a célországban. Ezen kívül az import áfát nem az adóhatóság veti ki, hanem a vevő adóalany önadózásként vállalja be és fizeti azt meg. Éppen ezért a hazai fellépés összehangolt, gyors reakciót kíván meg az érintett hatóságoktól, elsősorban a rendőrségtől és az adóhatóságoktól. Ugyanakkor, amíg a közös áfa-rendszer átmeneti szabályai maradnak hatályban, addig a körhinta-csalás valamennyi EU-s tagállam számára valós veszélyt jelent.⁴

További két módszer is nehezíti a fellépést e bűncselekmény ellen. Az egyik a bünszervezetben megvalósított eltűnő kereskedő módszere, azaz a fantomcégek/fiktív cégek alkalmazása. Ezekről akkor beszélhetünk, ha hamis adat került bejegyeztetésre vagy egyébként a társaság hamisított okiratokkal működik. Adózási szempontból fiktívnek minősül továbbá egy olyan társaság is, amelyik ugyan nem használ fel hamisított iratokat, de pl. a székhelye ismeretlen, és így az adóhatóság számára nem elérhető.⁵ Célja és rendeltetése tehát az, hogy a cégek mögött álló tulajdonosok a különböző állami szervek és /vagy a gazdasági partnerek számára ne legyen elérhető. A fantomizálódás következtében a tulajdonosok rendszerint eltűnnek az érdekeltek látóköréből vagy azon felül számukra elérhetetlenné is válnak.⁶ A fiktív tranzakciók során az adásvételi lánc általában egy exportcéggel zárul. Ő a termék végső fogyasztója vagy szolgáltatás igénybevevője, tehát az áfafizetésre kötelezett és éppen ezért egy fantomtársaság. Az áfa visszatérítés befolyik ehhez az exportörhöz, aki eltűnik, még mielőtt az adóhivatal fel tudná deríteni, hogy van egy hiányzó kereskedő az adásvételi láncban, amely nem tett eleget áfafizetési kötelezettségének. Így a beszállítások után járó forgalmi adó sohasem folyik be a költségvetésbe.

A másik módszer a fizetésektelen cég módszerét alkalmazza. Ekkor az áfa fizetési kötelezettség egy létező cégnél halmozódik fel ugyan, de ez nem tesz eleget a kötelezettségének, ám még mielőtt az adóhatóság elérné, a cég új tulajdonosokhoz kerül, általában olyanokhoz, akiknek nincs végrehajtás alá vonható vagyonuk.⁷

2.2. A körhinta-csalás szereplői

A „B” és „C” vállalat közötti kapcsolat leplezésére a terméket általában egy közbeékelten vállalaton („D” vállalaton) keresztül értékesítik. A „D” vállalat jogkövető magatartást folytat, de jelentős szerepet játszik a hatóság megtévesztésében.

A fiktív adóalany, azaz a „B” vállalat olyan adószámmal rendelkező vállalat, amely nem teljesíti adókötelezettségét és a legtöbbször adóbevallást sem nyújt be. Bejelentkezéskor postafiókot vagy magánlakóhelyet jelentenek be megadott címként.

A közbeékelten „D” vállalat olyan cég, amely a fiktív adóalany és a közvetítő vagy más közbeékelten cég között helyezkedik el. Ez a vállalat az adószabályoknak megfelelően teljesíti az adókötelezettségeit. A közbeékelten vállalat sok esetben egyáltalán nincsenek tudatában annak, hogy körhinta-csalás részesei lett.

A közvetítő „C” vállalat fiktív adóalanytól vagy közbeékelten vállalattól vásárol és vagy adómentes vagy Közösségen belüli illetve hazai piacra irányuló értékesítést végez. Lehet, hogy visszaigénylői pozícióban van, de az is, hogy minimális pozitív adófizetési kötelezettsége áll fenn. A közvetítői vállalat mindig a fiktív adóalanyal megegyező tagállamban tevékenykedik.

Ezzel ellentétben az „A” vállalat, azaz a csatorna, mindig a fiktív adóalanytól eltérő tagállamban végzi tevékenységét. Az esetek többségében a Közösségen belül értékesítést végez, azonban beszerzéseit hazai piacról valósítja meg, így állandó visszaigénylői pozícióban van. Az esetek jelentős részében kifejezetten erre a célra létrehozott cégről van szó, azonban bizonyos körülmények esetén például egy nagykereskedő vállalat a csalási mechanizmusban jóhiszeműen is szerepelhet.⁸

2.3. A jelenség mechanizmusa, főbb jellemzői

- 1.) Az adóalany az általa felszámított adót saját nyereségének növelésére használja fel, és saját tagállamának okoz költségvetési kiesést. A folyamat felderítése annál nehezebb, minél több adóalany és tagállam érintett az ügyben.
- 2.) Jellemző a közbeékelten vállalat alkalmazása. Ezek az esetek többségében viszonylag alacsony nyereséget mutatnak ki, és kis összegű, pozitív adófizetési kötelezettségük áll fenn.
- 3.) A folyamatra az eladók (szállítók) és vevők rendszeres, illetve gyors cserélődése a jellemző, rendszeresen újonnan alapított vállalat lép a korábbi fiktív cég helyébe.
- 4.) Lényeges jellemző az adóbevallási és adófizetési kötelezettség elmulasztása a fiktív adóalany részéről.
- 5.) Habár általában az adóalanyok nem végeznek tényleges gazdasági tevékenységet, mégis gyakran valódi termékek vesznek részt a csalási mechanizmusban, sőt, még ellenérték kifizetésére is sor kerül. Jellemzően nagy értékű, de könnyen szállítható áru érintett a csalásban, mint például számítógép alkatrészek, mobiltelefonok és ezek alkatrészei, továbbá személygépkocsik, alkoholtermékek, ásványolaj termékek, építőipari termékek. A veszélyeztetett témakör tehát igen széles. Napjainkban már a széndioxid-kvótával való kereskedelem is nagy fejtörést okoz az államoknak.
- 6.) Annak ellenére, hogy a legtöbbször nagy összegek mozognak a folyamatban, gyakran kerül sor készpénz kifizetésre. Banki átutalás esetén a pénz csak rövid ideig van a számlán és olyan vállalat a számlatulajdonos, amelynél egyáltalán nem találunk természetes személyre vonatkozó adatot.
- 7.) Érdekes információ, hogy a szervezők a tagállami adójogszabályokat, illetve az adóhatóságok működését naprakészen ismerik. Ha ugyanis ezeknek az ismereteknek a birtokában vannak, az lehetővé teszi számukra, hogy felmérjék az általuk kialakított mechanizmus szerkezetének megváltoztatását vagy azt, hogy mikor szükséges a tevékenységet más tagállamba áthelyezni.⁹

2.4. A következmények

Következményeként a költségvetés hiányának növekedése, a kereskedelmi egyenleg torzulása, továbbá a GDP csökkenése említhető meg.

A körhinta-csalás esetén a fiktív adóalany (B társaság) nem ad be áfa-bevallást a termékbeszerzéseiről, így az országban nincs nyoma ennek az ügyletnek, azonban az exportőr (C társaság) beadja a nyilatkozatot saját termékértékesítéséről. Amikor az adatok összeérnek, kiderül, hogy az egyik fél részéről nem érkezett be az adott ügyletbe kapcsolódó nyilatkozat és a kereskedelmi egyenleg nem egyezik sem a valóságban, sem papíron.

Emellett fontos megemlíteni azokat a károkat is, amelyeket az ilyen ügyletek közvetve eredményeznek. A kiesett bevétel komoly károkat okoz az érintett tagállamoknak, de a belső piacra is hatással van. Az eltűnő kereskedő (B vállalat) nem fizeti meg az áfát, ezért saját beszerzési árához képest akár alacsonyabb áron is továbbértékesítheti. Az árrést a meg nem fizetett áfa jelenti számára. Látható, hogy nemcsak az államkasszát károsítja, hanem a versenytársakat is lehetetlen helyzetbe hozza, valamint az érintett szektorokban visszaszorul a legális kereskedelem és elősegíti a feketegazdaság fellendülését.¹⁰

Mint azt már említettem, a terrorizmus és a bűnszervezetek is ebből a típusú adócsalásból akarnak meggazdagodni. Megfigyelhető, hogy a például a korábban kábítószer-kereskedelemre specializálódott bűnbandák is a körhinta-csalás irányába tendálnak.

3. Mi teszi lehetővé a körhinta-csalást?

A következőkben szeretném feltárni azokat a tényezőket, hiányosságokat, melyek lehetővé teszik a csalók számára, hogy egy lépéssel még mindig a hatóságok előtt járjanak.

3.1. Az EU átmeneti áfarendszere

A Közösségek és a tagállamok együtt küzdenek az adócsalás és a közösség pénzügyi érdekeit sértő minden más jogellenes tevékenység ellen. Fő - Szerződésen alapuló - kötelezettsége a tagállamoknak az együttműködés a többi tagállammal és persze a Közösséggel, ami a hatáskörrel rendelkező hatóságok közötti szoros és rendszeres együttműködésben manifesztálódik. A tagállamok és a Bizottság közötti együttműködés a szubszidiaritás alapelvein nyugszik, mely biztosítja a pénzügyi érdekek védelmének megfelelő garanciáit. Ez esetben a szubszidiaritás lényege, hogy azokban az ügyekben, amelyek nem tartoznak az Unió kizárólagos jogalkotási hatáskörébe, csak akkor kell közösségi szinten jogot alkotni, ha a kitűzött célok tagállami, regionális szinten nem valósíthatók meg kielégítően.¹¹

A körhinta-csalást lehetővé tevő első és legfontosabb tényező az EU átmeneti áfarendszere. Az adócsalás e típusa gyakorlatilag egyidős ezzel az áfarendszerrel. Az átmeneti áfarendszer 1993. január 1-jével jött létre és a véglegest 1997. január 1-jén kellett volna bevezetni. Ezt megelőzően a Tanácsnak döntést kellett volna hoznia a létrehozatallal kapcsolatban, de mindez még várat magára.¹²

Hazánkban az uniós csatlakozás előtt az áfa törvény úgy rendelkezett, hogy export esetén a terméknek a vámhatóság által igazolt módon kell elhagynia az Magyarországot, az import esetében pedig ellenőrizte a beérkező termékforgalmat, valamint kivette az áfát.

2004. május 1-jéig tehát, amikor is megtörtént a Magyar Köztársaság Európai Unióhoz való

csatlakozása, az áfafizetési kötelezettség ellenőrzésében egyedülálló szerep jutott a vámhatóságnak. A csatlakozással át kellett vennünk az Unió belpiaci szabályait is, melynek leglényegesebb eleme az volt, hogy bevezetésre került a korábbi import-export rendszer helyett az átmeneti áfarendszer. A korábbi rendszer már szükségtelen volt, hiszen megszűntek a tagállamok közti vámhatárok.¹³ Az áfa adóztatása lényegében úgy történt, mintha belföldi ügyletről lenne szó.¹⁴

Ha az Unión belül történt a beszerzés, akkor a beszerzőnek változatlanul adófizetési kötelezettsége keletkezett, a termékre vonatkozó belföldi adómértékkel. Ezt azonban értelemszerűen már nem a vámhatóság vetette ki, tekintettel arra, hogy a vámhatóság a csatlakozás után már nem ellenőrizhette a tagállamok közötti forgalmat. Ehelyett azt az adóalanyoknak kellett bevallania és megfizetnie az adott termék illetve szolgáltatás után önadózással.

Az általános forgalmi adó mértéke azonban nem harmonizált a tagállamok között, ezért lépéseket kellett tenni ahhoz, hogy az importőrök ne a legalacsonyabb adómértékű tagállamban vámkezeltessék áruikat, melyet azzal sikerült kiküszöbölni, hogy az importátát mindig a termék rendeltetési helye, azaz a célország szerinti tagállamban kell megfizetni. Ha az importált terméket az importőr a termék rendeltetési helyétől eltérő tagállamban helyezteti vámjogi szabad forgalomba, akkor abban a tagállamban az import adómentes, míg a rendeltetés helye szerinti tagállamban közösségen belülről történő beszerzés címén (saját termék behozatala egyik államból a másikba) adófizetési kötelezettsége keletkezik.

A csökkenő áfabevételek (például a 2004-es évben mintegy nyolcvan-kilencven milliárd forinttal maradtak el a tervezettől) arra késztették a kormányzatot, hogy elfogadják az „akadálymentesítő” törvénycsomagot, azaz az adókra, járulékokra vonatkozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XXVI. törvényt, amely 2005. július 1-jétől visszahozta a termékimportot terhelő általános forgalmi adó vámhatósági kivetéssel történő megállapításának intézményét. Ezt azzal a különbséggel tette, hogy csak a harmadik országokból beszerzett, behozott termékek viszonylatában és csak az adóalanyok bizonyos körében alkalmazandó.¹⁵

A felszámított forgalmi adó a célországot illeti, de emellett bevezettek egy elszámolási, kompenzációs mechanizmust, melynek segítségével az adóbevételek tagállamok közötti újraelosztására kerül sor.

A közösségi átmeneti áfa-rendszer célja egyrészt a határellenőrzések megszüntetése annak érdekében, hogy biztosítva legyen a tagállamok közötti áruk, személyek, szolgáltatások és a tőke szabad mozgását akadályozó tényezők megszüntetésével jellemezhető belső piac, másrészt hogy megvalósuljon az adósemlegesség, azaz az import-és hazai termékek azonos adóügyi megítélés alá essenek.¹⁶ További szempont immáron, hogy alkalmazzák a kompromisszumos megoldást, miszerint a termékkereskedelem a felhasználás országának (a célország) szabályai szerint és a célországban kerüljön adóztatásra. Ezzel az adó felszámítása az egyes tagállamok belső adóztatási ügyévé válik. Ezzel kapcsolatban az irányelv alapelveket rögzít, melyek közül kiemelendő, hogy az adóalany részére más tagállambeli eladó által történő termékértékesítés továbbra is mentesként kezelendő az eladó országban és a korábban részére felszámított adó levonásának joga is megmarad. A vevő országában azonban az ügylet mint Közösségen belüli ügylet adózik és a vevő a vételt adóbevallásban köteles feltüntetni, ugyanakkor viszont jogosult a részére felszámított adó levonására.¹⁷

3.2. Az adóparadicsomok

Az adócsalás nemzetközi jellegének egyik legismertebb, legveszélyesebb formája az adóparadicsomok kapcsán merül fel. Adóparadicsomok azok az országok, illetve területek, ahol igen kedvező adójogi, gazdasági és pénzügyi környezet fogadja a vállalkozásokat, ugyanakkor tág

teret enged mind az adócsalásnak, mind a pénzmosásnak. Mit takar az, hogy kedvező feltétel? Jellegzetességük a teljes banki és kereskedelmi titoktartás, a rendkívül liberális cégalapítási-és átruházási szabályok, valamint az, hogy adófizetési kötelezettség vagy egyáltalán nincs vagy igen alacsony összegű. Példának okáért ide sorolhatók a Bermudák, a Bahamák, és a Panama vagy a Kajmán-szigetek. A feltételek olyannyira kedvezőnek bizonyultak, hogy ma már 200 négyzetkilométeren 500 bank tart fenn képviseletet.

Manapság a nemzetközi adócsalások nagy része igen egyszerű szisztéma szerint, az ilyen adóparadicsomokon keresztül zajlik. Ebben az esetben az áruk adásvétele egy adóparadicsomban az ellenőrző cég által alapított, ellenőrzött cégen keresztül történik.

Az ilyen rendszer ellen több EU-tagállam már kidolgozta jogi szabályozását, de később a tranzakcióba olyan országok kapcsolódtak be új láncszemként, mely nem minősül adóparadicsomnak, de valamilyen információáramlási korlátozást jelent (ilyen például Svájc is).¹⁸

3.3. A hatóságok hiányosságai

A körhinta-csalások esetén az elkövetők nagyban építenek az eljáró szervek hiányosságaira is. Különösen a fiktív cégek alapításánál a helyzetet nehezíti, hogy a nyomozás hosszadalmas, különös szakértelmet igényel, számos tanút kell kihallgatni a bizonyítás érdekében, illetve nélkülözhetetlen az igazságügyi könyv- vagy adószakértő és az írásszakértő kirendelése. A nyomozás során több esetben a bizonyítást hátráltató tényezőként merült fel az is, hogy a cselekményre az elkövetéstől számítottan 1-2 év múlva derül fény, amely idő alatt a bizonyítékokat gyakran eltüntetik. A szakvélemény elkészítése is hosszabb időt vesz igénybe.¹⁹

Főleg a kiterjedt, gyakran átláthatatlan, több mozzanatos nemzetközi vonatkozású esetekben válik fokozottan szükségessé a kellő szakértelem. Ilyen helyzetekben a szakértő igénybevétele nem egyszeri aktus, ezért folyamatosan igényli az információcserét, kapcsolattartást és a kölcsönös segítséget. Szakvélemény hiányában a nyomozóhatóság döntésképtelen maradna azt az alapvető kérdést illetően, hogy egyáltalán el kell-e rendelni a nyomozást az adott esetben.²⁰

A büntetőfeljelentések megtételénél figyelemmel kell lennie az adóhatóságnak a büntetőeljárás hatásköri és illetékességi szabályaira, amelyek úgyszólván eltérően rendőri, vám- és pénzügyőri, ügyészségi és ezen belül is különböző szintekre telepítik az eljárási jogosultságot. Az eltérő érdekeltiségi, leterheltségi, ügyviteli viszonyok rendkívüli módon differenciálták az eljárásokat és azok eredményességét.²¹

Nem hagyható említés nélkül az egységes büntetőjogi jogalkalmazás sem.²²

4. Megoldás? Jövő?

Mindezek alapján az alábbi három szempontból közelítem meg a lehetséges intézkedéseket:

- 1.) áfa rendszer megreformálása (végleges áfarendszer, fordított adóztatás)
- 2.) ellenőrzött társaságok
- 3.) szervezeti, információs rendszer

1.) az áfarendszer megreformálása (végleges áfarendszer, fordított adóztatás)

A.) Fordított adóztatás

Az Európai Bizottság 2009. szeptember 29-én új javaslatot fogadott el az Unión belüli áfacsalás megnehezítésére. Megoldást ideiglenesen a fordított adóztatás alkalmazásában látnak.

A Bizottság által javasolt fordított adózás lényege, hogy az áfa nem a belső határ átlépése után

kerülne rá a termék árára, hanem az értékesítési lánc végén, amikor a végső fogyasztóhoz kerül. Így csak egy helyen van lehetőség csalásra, ezt pedig könnyebb ellenőrizni.²³

Több ellenérv szól emellett a verzió mellett, többek közt az, hogy így a kereskedelmi lánc végén állóknak, illetve az áfa levonásra nem jogosultaknak állna érdekében a felszívódás. Brüsszel úgy véli, ezzel csak sokasodnának az ilyen jellegű visszaélések mert ez esetben a végső fogyasztót, igénybevevőt használnák fel közbenső láncszemnek. Ennek ellenére több ország is bevezette kísérleti jelleggel az adócsalással különösen érintett ágazatokban és figyelemre méltó eredményeket értek el. Ausztria például az építőiparban 2002-óta alkalmazza. Az eredmény látványos volt: a tervezett 50-100 millió euró többletbevétel helyett 270 millió euró folyt be az adott évben.²⁴ Magyarországon 2006. január 1-jével alkalmazzák a hulladékszektorban. Szükségességét az államkassza hulladékkereskedelemből származó évi 10 milliárd forintos vesztesége indokolta.²⁵ Újabbban a bűnözők az uniós áfacsalásokkal valósítják meg a széndioxid-kvótával való visszaéléseket. Megelőzésére az európai pénzügyminiszterek elfogadták a fordított adózás bevezetését az Európai Unió széndioxid-kereskedelmi rendszerében használt kibocsátási egységekre, de csak kísérleti jelleggel és csak átmeneti időre (2015. június 30-ig). Minden tagállam maga határozhat arról, hogy kívánja-e alkalmazni. A két másik veszélyeztetett termék kategória esetében – a mobil telefonok és alaplapok – a Bizottság újabb javaslattal fog előállni 2010 júniusában.²⁶

B.) Végleges áfarendszer

Nyilvánvalóan abból kell kiindulni, hogy felismerjük az átmeneti rendszer hiányosságait, majd megtörténjen azok kiküszöbölése. Létre kell jönnie egy olyan adóterületnek, ahol az EU-n belüli ügyletek egyenlő bánásmód alá esnek. A legfontosabb ebből kifolyólag az egységes áfakulcs bevezetése lenne. Nagyon lényeges továbbá, hogy egy adott adóalany ügyletét kizárólag egy helyen adóztassák, így az adólevonás jogát is csak egy helyen lehessen gyakorolni. Alapvetően az adminisztratív kötelezettségek egyszerűsítésére illetve könnyítésére kell törekedni a hatósági és a vállalkozói oldalon egyaránt, de emellett szem előtt kell tartani a versenyképességet érintő adósemlegesség biztosítását. Megfontolandó, hogy milyen jogszabályi forma szükségeltetik az egységes jogalkalmazáshoz és hogy milyen döntéshozatali eljárás keretében (konszenzus vagy minősített többség). Döntő fontosságú lenne az egyéni felelősség felváltása kollektív felelősségre. Jelen rendszerben a tagállamok maguk felelnek annak az adónak a beszédéséért, ami az ő nemzeti költségvetésüket illeti meg, tehát egyéni felelősségről beszélünk. Ez azonban semmiképp sem összeegyeztethető a kölcsönös bizalom elvével.²⁷

2.) Ellenőrzött társaságok

A gyakorlatban továbbra is adott két kérdés. Az egyik, hogy mi a megfelelő lépés abban az esetben, ha felmerül a körhinta-csalás gyanúja, a másik pedig hogy mi a teendő azután, ha már megtörtént a szimulált üzlet felderítése és leállítása. Az első esetben az adóhatóság ott fogja meg az áfát, ahol csak tudja, ezért megeshet az is, hogy a láncnak egy ártatlan tagjának adó visszaigénylési kérelmét utasítja el. Ilyenkor csak bíróságon lehet bizonyítani a jóhiszeműséget és a továbbiakban is csak a helyi bíróságok megítélésén múlik, hogy hisznek-e a vállalkozónak, miszerint nem tudott a többi résztvevő csalási szándékról.²⁸

A másik kérdésre vonatkozóan első lépésként az adóhatóságnak be kell hajtani az elmaradt áfát. Az eltűnő kereskedőn már nem lehet, de az eredményes lehet, ha az adóhatóság nem veszi figyelembe a csalásban érintett egyéb felek által visszaigényelt általános forgalmi adót.²⁹

Magyarországon 2008. január 1-jétől új módszerek alkalmazásával lép fel az állami adóhatóság az eltűnő kereskedők problémája ellen: az adózókat kockázatelemzésnek veti alá úgy, hogy az adott

évben újonnan alakuló gazdasági társaságok minimum egyötödét kiválasztják e célra és a megalakulástól számított 90 napon belül helyszíni vizsgálatot folytatnak le.³⁰

Felmerült mint lehetőség az Unión belüli termékbeszerzés tervezett megadóztatása. Azonban az ilyen intézkedés likviditási problémákat okozhat azoknak a kereskedőknek, különösen a kis- és középvállalkozóknak, akiknek olyan ügyletekben kellene előre megelőlegezniük az áfa összegét, amely esetekben jelenleg nincs adófizetési kötelezettségük. Ha a tagállamok nem egyeznének bele, hogy az áfabevételeik más tagállamoktól függenek, abban az esetben egyedüli megoldás lehet, ha mind a Közösségen belüli, mind a hazai termékértékesítés utáni adó befizetéséért a célország illetve a vevő lenne felelős.³¹

Fontosabb teendő a cégeladások feltételeinek megszigorítása és hogy a köztartozásokkal terhelt társaságok mindaddig lehetőleg forgalomképtelenek legyenek, ameddig ezek megfizetését nem igazolták hitelt érdemlően.

Számos hitelkonstrukció úgy működik, hogy a pénzügyintézetek megfelelő ügyfél-azonosítás után az eladónak nyújtanak hitelt, a vevő törlesztését jelzáloggal vagy más módon biztosítják, így többek között elejét véve a kölcsönök és támogatások színlelt szerződésekkel történő megszerzésének is.³²

3.) Szervezeti, információs rendszer

Az eredményessé tétel megkívánja a nyomozóhatóság tagjainak folyamatos, speciális, intenzív továbbképzését, a több országon keresztülnyúló adóhatósági illetve nyomozóhatósági együttműködését valamint a megfelelő szintű, gyors információs adatbázisok létrehozását.³³ A gyors információáramlás elősegítése érdekében szükséges lenne a határidők lerövidítése, különösen ha a bűncselekmény súlya indokolja, valamint a titoktartáshoz kapcsolódó kivételek újragondolása.³⁴

5. Összegzés

Mindent egybevetve van néhány kiemелendő gondolat, melyek szem előtt tartását nem lehet eleget hangsúlyozni annak ellenére, hogy a szükséges pénzügyi források előteremtése nélkül még sokáig csak elvi szinten beszélhetünk róluk. Hosszútávon viszont megfontolandó ezen elképzelések támogatása, mert a kardinális változtatások után maradandó eredményt mutattak fel az illetékes szervek és a statisztikák is milliárdos összegekről tanúskodnak a bevételi oldalon. A szükséges teendők egymással is szorosan összefüggenek, egyik szinte következik a másikból, illetve feltételezik egymást

A magam részéről elsősorban a cégek alapításával, működésével, ellenőrzésével kapcsolatos intézkedéseket emelném ki és a két utóbbival kapcsolatban is a folyamatosságnak kellene feltétlenül érvényesülnie. Az áfarendszer átalakítása még várat magára mint megoldás, de addig is a gazdasági társaságokkal kapcsolatos vonalon lenne érdemes további lehetőségekkel élni. Érdemes lenne átgondolni, hogy e lépések megtétele előtt mennyiben valósul meg a tagállamok között a felelősségmegosztás. Szükséges lenne a kollektív felelősség bevezetése, mert ezzel a tagállamok valóban érdekelttek lennének a kooperációban és nemcsak nemzeti szinten törekednének a fentiekben tárgyalt javaslatok kivitelezésében.

Egyfajta körhinta-jelenség megfigyelhető a megoldási javaslatokat illetően is, mert bár számtalan ezek közül a gyakorlatban a vártnál is sikeresebbnek bizonyult, mégis az adócsalók még ezekben is találtak kiskaput.

Felhasznált irodalom

1. Az EU számvevőszéke és korrupciós tevékenysége - Korbuly Andrea: A csalások és szabálytalanságok elleni küzdelem az Európai Unióban – Európai Tükör Műhelytanulmányok 87.szám 98.o.
2. Bencze József: Az adócsalás leggyakrabban előforduló formái Magyarországon és az Európai Unióban – Rendészeti szemle 11/2007. 55-76.o.
3. Bertalan Rudolf: Az adóhatósági ellenőrzések számviteli tapasztalatai I. - Számvitel, adó, könyvvizsgálat 10/2009. 432-434.o.
4. Deák Dániel: Kell-e félni a Reginától? - Az adókikerülés kriminalizálása – Gazdaság és jog 6/1999. 11-16.o.
5. Dezséri Kálmán: A csökkentett áfa-kulcsok és egyes áfa-szabályok felülvizsgálata az EU-ban – Európai Tükör 10/2007. 95-112.o.
6. Elek Balázs: A csalás és az adócsalás elhatárolásának egyes elméleti és gyakorlati kérdései. Collectio Iuridica Universitatis Debreceniensis V. 2006: 9-29.o.
7. Földes Gábor: Adójog – Osiris Kiadó Bp. 2004.
8. Földvári Zsuzsa, Molnár Patrícia, Vida László: Sima vagy fordított? - HVG 2006.jan.28. 106-108.o.
9. Hancz Éva: A körhinta-csalás és az ellene való fellépés lehetőségei – TDK dolgozat, Nyugat-Magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar 2006. - http://www.nyme.hu/fileadmin/dokumentumok/ktk/TDK/Letoltheto_dolgozatok/2006/TDK_06_HanczE.pdf
10. Kiss Sándor: Gondolatok az adócsalásról – Belügyi Szemle Különszáma 1995. 58-62.o.
- Kormos Erzsébet: Ami az adócsalásról eszembe jutott...Ügyészek Lapja VIII. évf. 2001. 6.szám 55-64.o.
11. Lux Gyula: A gazdasági bűncselekmények nyomozásának tapasztalatai – Belügyi Szemle különszáma 1995. 47-57
12. Molnár Gábor Miklós: A cégfantomizálódáshoz kapcsolódó adócsalás – Rendészeti Szemle 7-8/2009. 58-69.o.
13. Németh Mariann: A körhinta-csalás – PhD tanulmányok 6.kötet 2007. 415-434.o.
14. Öry Tamás: A körhinta-csalás problémája az Európai Unió belső piacán - Európai Tükör 7/2004. 66-78.o.
15. Öry Tamás: A közösségi áfa-rendszer – Európai Tükör 7-8/2007. 75-80.o.
16. Öry Tamás: Az EK átmeneti és végleges áfa-rendszere – Pénzügyi Szemle 9/1997. 711-716.o.
17. Tóth Mihály: Büntetőjogi felelősség és büntetőjogon kívüli felelőtlenség - Napi Jogász 1/2002. 58-62.o.
18. Tóth Mihály: Húsz év mérlege – Rendészeti Szemle 7-8/2009. 5-23.o.
19. Varga László: Gazdasági rendszer-gazdasági bűnözés – Belügyi Szemle 10/2002. 5-13.o.
20. <http://www.vg.hu/gazdasag/korhinta-csalok-100-milliard-euro-kart-okoz-a-kinai-maffia-287230>
21. http://www.eupiac.eu/index.php?lap=dokument/dokument&dok_id=26433<http://www.jogiforum.hu/hirek/21734>
22. <http://www.jogiforum.hu/hirek/21734>

¹ Joghallgató, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Konzulens: Elek Balázs, egyetemi adjunktus

² Bencze József: Az adócsalás leggyakrabban előforduló formái Magyarországon és az Európai Unióban – Rendészeti Szemle 11/2007 61.o.

³ <http://www.vg.hu/gazdasag/korhinta-csalok-100-milliard-euro-kart-okoz-a-kinai-maffia-287230>

⁴ Öry Tamás: A körhinta-csalás problémája az Európai Unió belső piacán – Európai Tükör 7/2004 66.o.

⁵ Deák Dániel: Kell-e félni a Reginától? - Az adókikerülés kriminalizálása – Gazdaság és jog 6/1999. 14.o.

⁶ Molnár Gábor Miklós: A cégfantomizálódáshoz kapcsolódó adócsalás – Rendészeti Szemle 7-8/2009. 58-59.o.

⁷ Németh Mariann: A körhinta-csalás. PhD tanulmányok 6.kötet 2007. 418.o.

-
- ⁸ Óry Tamás: A körhinta-csalás problémája az Európai Unió belső piacán . Európai Tükör 7/2004. 66-67.o.
- ⁹ Óry Tamás: A körhinta-csalás problémája az Európai Unió belső piacán. Európai Tükör 7/2004. 67-69.o.
- ¹⁰ Németh Mariann: A körhinta-csalás. PhD tanulmányok 6.kötet 2007. 421.o.
- ¹¹ Az EU számvevőszéke és korrupciós tevékenysége - Korbuly Andrea: A csalások és szabálytalanságok elleni küzdelem az Európai Unióban. Európai Tükör Műhelytanulmányok 87.szám 98.o.
- ¹² Dezséri Kálmán: A csökkentett áfa-kulcsok és egyes áfa-szabályok felülvizsgálata az EU-ban. Európai Tükör 10/2007. 99.o.
- ¹³ Bencze József: Az adócsalás leggyakrabban előforduló formái Magyarországon és az Európai Unióban. Rendészeti Szemle 11/2007. 56-57.o.
- ¹⁴ Földes Gábor: Adójog. Osiris Kiadó Bp. 2004. 267.o
- ¹⁵ Bencze József: Az adócsalás leggyakrabban előforduló formái Magyarországon és az Európai Unióban – Rendészeti Szemle 11/2007. 56-58.o.
- ¹⁶ Óry Tamás: Az EK átmeneti és végleges áfa-rendszere – Pénzügyi Szemle 9/1997 711-712.o.
- ¹⁷ Óry Tamás: A közösségi áfa-rendszer – Európai Tükör 7-8/2007. 75-76 és 81.o.
- ¹⁸ Kormos Erzsébet: Ami az adócsalásról szembe jutott... Ügyészek Lapja 6/2001 55-64.o.
- ¹⁹ Lux Gyula: A gazdasági bűncselekmények nyomozásának tapasztalatai. Belügyi Szemle különszáma 1995. 56.o.
- ²⁰ Varga László: Gazdasági rendszer-gazdasági bűnözés – Belügyi Szemle 10/2002. 13.o.
- ²¹ Kiss Sándor: Gondolatok az adócsalásról – Belügyi Szemle Különszáma 1995. 59-60.o.
- ²² Elek Balázs: A csalás és az adócsalás elhatárolásának egyes elméleti és gyakorlati kérdései. Collectio Iuridica Universitatis Debreceniensis V. 2006, 9-29. o.
- ²³ <http://www.jogiforum.hu/hirek/21734>
- ²⁴ Hancz Éva: A körhinta-csalás és az ellene való fellépés lehetőségei – TDK dolgozat, Nyugat-Magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar 2006. 21.o.
- ²⁵ Földvári Zsuzsa, Molnár Patrícia, Vida László: Sima vagy fordított? - HVG 2006.jan.28. 107.o.
- ²⁶ http://www.eupiac.eu/index.php?lap=dokument/dokument&dok_id=26433
- ²⁷ Óry Tamás: Az EK átmeneti és végleges áfa-rendszere – Pénzügyi Szemle 9/1997. 712-715.o.
- ²⁸ Németh Mariann: A körhinta-csalás – PhD tanulmányok 6.kötet 2007. 431.o.
- ²⁹ Bencze József: Az adócsalás leggyakrabban előforduló formái Magyarországon és az Európai Unióban – Rendészeti Szemle 11/2007. 75.o.
- ³⁰ Bertalan Rudolf: Az adóhatósági ellenőrzések számviteli tapasztalatai I. - Számvitel, adó, könyvvizsgálat 10/2009. 434.o.
- ³¹ Tóth Mihály: Húsz év mérlege – Rendészeti Szemle 7-8/2009. 14.o.
- ³² Tóth Mihály: Büntetőjogi felelősség és büntetőjogon kívüli felelőtlenség - Napi Jogász 1/2002. 14.o.
- ³³ Kormos Erzsébet: Ami az adócsalásról eszembe jutott...Ügyészek Lapja VIII. évf. 2001. 6.szám 64o.
- ³⁴ Bencze József: Az adócsalás leggyakrabban előforduló formái Magyarországon és az Európai Unióban – Rendészeti szemle 11/2007. 75-76.o.